

Arven fra Hækkerup

Med aftalen om en ny forsvarslov har forsvarsminister Nick Hækkerup har næsten opnået alle de mål, som han satte for at gennemføre tilbage for mindre end to år siden. Men hvad bliver den arv, som han vil efterlade i dansk forsvarspolitik?

Af historiker Robert Petersen Upubliceret kronik-forslag juni 2013

Forsvarskommandoen (Forsvarets øverste militære ledelse) synger efter cirka 40 år på sidste vers. I slutningen af maj 2013 indgik forsvarsminister Nick Hækkerup en aftale med Enhedslisten, der sikrede et parlamentarisk flertal til en ny forsvarslov, som vil gøre det muligt at lukke kommandoen. I stedet vil der efter alt at dømme blive skabt et nyt forsvarsministerium, hvor forsvarschefen vil arbejde under samme tag som forsvarsministeren.

Rent politisk er dette en triumf for Hækkerup, som næsten har opfyldt sin "to do"-liste fra dengang han blev forsvarsminister i efteråret 2011. Han tilkendegav i den forbindelse, at han som minister dels ville gennemtvunge store nedskæringer på forsvarsbudgettet og dels ville "modernisere" den øverste militære ledelse. Det første hovedmål blev nået med forsvarsforliget i efteråret 2012, hvor regeringen sammen med de borgerlige partier vedtog store besparelser (cirka 15 procent) på Forsvaret. Det andet hovedmål er i skrivende stund næsten nået, selvom det sker på et langt mere snævert parlamentarisk grundlag og med borgerlige anklager om forligsbrud.

Det er min beskedne politiske analyse, at Hækkerup snart vil søge nye politiske jagtmarker. Han har som nævnt næsten opnået det han ville og hvad der venter i de kommende år er tilbagetrækning fra Afghanistan, kasernelukninger, massefyringer samt en masse bøvl med at få den nye militære organisation til at fungere. Dertil kommer, at specielt de borgerlige partier har en høne at plukke med ham pga. anklagerne om forligsbrud.

Hvis Hækkerup stopper, hvad vil han blive husket for? Mit gæt er, at han først og fremmest vil blive husket for de kommende års nedskæringer. Disse nedskæringer ville dog være kommet uanset regeringens politiske ståsted. Det er i stedet hans arbejde for at lukke Forsvarskommandoen og skabe et nyt super-forsvarsministerium, som er Hækkerups sande arv. Tanken er revolutionerende. Tidligere blev der lagt stor vægt på, at adskille den civile beslutningsproces fra den militære. I de senere år er tendensen mere og mere gået i retning af, at integrere den civile beslutningsproces med den militære. Denne integration sker allerede på de internationale operationer og det virker oplagt, at gennemføre en tilsvarende integration i den hjemlige beslutningsproces. Der er på papiret mange fordele ved en sådan ændring. Forsvarets ledelse vil blive knyttet tættere til den politiske ledelse og de folkevalgte politikere vil få lettere ved at få militær rådgivning. Dobbeltarbejde vil blive undgået. Dertil kommer, at Forsvaret skal spare og et nyt ministerium kan samle alle gode kræfter et sted.

Vil det så gå sådan? Sandsynligvis ikke. I virkelighedens verden har argumentet om en mere effektiv ledelse altid kun spillet en mindre rolle. De fleste argumenter for en sammenlægning har i stedet handlet om, at bekæmpe en særlig "råddenskab" i Forsvarskommandoen. En "råddenskab", som bl.a. er kommet til udtryk i fejlkøb af materiale (fx dronen "Tårnfalken") eller i civil-militære kriser som Jægerbogs-sagen i 2009, hvor to ledende officerer senere blev dømt for magtmisbrug. Senest blev anklagen om "råddenskab" igen luftet, da forsvarschefen afleverede en redegørelse om danske troppers brug af video-udstyr under "Operation Green Desert" i det sydlige Irak i 2004. Forsvarschefen indrømmede, at danske tropper – trods tidligere benægtelser – havde videofilmnet operationen og dermed dokumenteret irakiske styrkers overgreb på irakiske civile uden at der blev grebet ind.

Det er ubestrideligt, at Forsvarets ledelse i de seneste år har begået alvorlige fejltagelser og der er et behov for reformer. Hvad der mangler at blive forstået er, hvorfor disse kriser er opstået. Det virker mildest talt letkøbt at mene, at det danske militær – efter 160 års demokrati – pludselig skulle have udviklet sig til en stat i staten. Myten om "råddenskab" kan heller ikke forklare de situationer, hvor ledende politikere har politiseret med Forsvaret. Politiseringen af Forsvaret viste sig i bl.a. Lækagesagen, hvor enten forsvarsministeren eller hans spindoktor – begge civile ledere – lækkede nyheden om en udsendelse af specialstyrker til Irak i 2007. Ansvar for lækagen blev derpå prompte tildelt oppositionen i Folketinget.

Det ville være forfriskende, hvis Hækkerup ønskede at gøre op med disse tendenser. Det er bare ikke sket – tværtimod er politiseringen fortsat. Hækkerup slog fx i starten af 2012 jobbet som forsvarschef op. Det kunne ligne et forsøg på nytænkning, men det betød også, at den nye forsvarschef (Peter Bartram) fra starten havde pantsat sin handlefrihed til ministeren. Forsvarschefen har af samme grund ikke haft nogen gennemslagskraft, hvilket senest har vist sig i forbindelse med den nye forsvarslov. Det lyder derfor ret hult, når ministeren i forbindelse med den nye forsvarslov har tilkendegivet, at forsvarschefen fortsat vil have direkte adgang til ministeren. Det er måske sandt, men tydeligvis også irrelevant.

Jeg kan også nævne Hækkerups håndtering af Radar-sagen i 2012. I 2011 besluttede den borgerlige regering (trods indsigelser fra forsvarschef Knud Bartels) at udsende et luftoperationscenter til det nordlige Afghanistan. Det urovækkende ved radar-sagen er ikke, at forsvarschefen blev underkendt, men at hans militærfaglige argumenter mod en udsendelse åbenbart aldrig blev inddraget i den endelige beslutning. Alt dette fandt sted før Hækkerup blev forsvarsminister, men han gjorde meget for at kvæle denne sag i løbet af 2012. Formodentlig fordi sagen satte et alvorligt spørgsmålstegn ved, hvorvidt en nedlæggelse af Forsvarskommandoen automatisk ville betyde en bedre demokratisk kontrol.

Det mest foruroligende har været en stribe lækager i det seneste halvandet år. Det er svært at sige, hvem der lækket disse oplysninger. Til gengæld er det tydeligt, at der har været et mønster, hvor lige præcis de oplysninger der stiller Forsvarets top i det værste tænkelige lys lækkes på kritiske tidspunkter. I marts 2012 dukkede det såkaldte "papkasse-notat" således op, som angiveligt beviste en systematisk militær vildledning af Folketinget om antallet af fanger i Irak. Det skete samtidig med, at posten som forsvarschef var ledig. En række ledende officerer blev på den måde udelukket fra at søge jobbet og en tjenestemandssag førte året efter til milde disciplinære straffe mod to officerer. Medierne blev i den forbindelse pligtskyldigst informeret om straffen før de to pågældende officerer. Det samme gentog sig, da forsvarschefen ville aflevere sin redegørelse om "Operation Green Desert". Her fik medierne igen serveret hovedpunkterne, før Folketingets Forsvarsudvalg fik mulighed til at gennemgå redegørelsen. Som nævnt fulgte de sædvanlige anklager om "råddenskab" i medierne og jorden var dermed gødet for aftalen med Enhedslisten om en ny forsvarslov.

Hækkerup vil ved første øjekast blive husket som manden, der ryddede op i Forsvaret, men han fortjener desværre også at blive husket som manden, som fortsatte det politiske spin om Forsvaret. Den folkekære myte om en særlig militær "råddenskab" har i den forbindelse vist sig at være særdeles nyttig til at gennemtvinge de ønskede reformer. Det har tydeligvis virket på kort sigt, men langtidseffekten kan meget vel vise sig i form af en fortsat politisering af Forsvaret. Det varsler ilde, såfremt hensigten med de nuværende reformer skulle være at styrke den demokratiske kontrol. Resultatet kan nemt blive et andet.